

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1875

Vragen van de leden **Wörsdörfer** en **Lodders** (beiden VVD) aan de staatssecretarissen van Economische Zaken en Klimaat en van Financiën en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *het bericht «Klokkenluiders kunnen bij misstanden aanbestedingen nergens terecht»* (ingezonden 15 februari 2019).

Antwoord van Staatssecretaris **Keijzer** (Economische Zaken en Klimaat) (ontvangen 15 maart 2019).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Klokkenluiders kunnen bij misstanden aanbestedingen nergens terecht»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Klopt het dat misstanden bij aanbestedingen door de overheid of staatsbedrijven niet gemeld kunnen worden bij de Autoriteit Consument en Markt (ACM)? Klopt het dat de ACM alleen kan optreden tegen bedrijven die samenspannen maar niet tegen overheden of staatsbedrijven?

Antwoord 2

De ACM houdt onder meer toezicht op de Mededingingswet. De ACM kan optreden tegen aanbestedende overheden en staatsbedrijven als zij handelen als een onderneming en de Mededingingswet overtreden. Het kartelverbod uit de Mededingingswet ziet op afspraken tussen ondernemingen die de mededinging beperken.

De ACM heeft aangegeven niet bekend te zijn met de bewuste melding uit het NRC-artikel. Daarnaast is de ACM niet bekend met andere voorbeelden van toepassing van het kartelverbod vanwege afspraken tussen staatsbedrijven en ondernemingen bij aanbestedingen in Nederland of andere lidstaten van de EU.

De ACM ontvangt regelmatig meldingen van personen over het handelen van de onderneming waarvoor zij werkzaam zijn, bijvoorbeeld wanneer de onderneming het kartelverbod overtreedt. De ACM heeft in het verleden

¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/02/12/roep-om-aanbestedingsautoriteit-a3653857>

vooral opgetreden tegen aanbestedingskartels waarbij ondernemingen onderling afspraken maken die de concurrentie bij de aanbesteding beperken.

Vraag 3

Zo ja, vindt u dit een wenselijke situatie? Zo nee, waar kunnen meldingen gedaan worden?

Op welke wijze kunnen de Fiscale Inlichtingen en OpsporingsDienst (FIOD) en het Openbaar Ministerie (OM) optreden tegen misstanden bij aanbestedingen door overheden en staatsbedrijven? Zouden de huidige mogelijkheden uitgebreid moeten worden?

Antwoord 3

Ik vind het belangrijk dat mensen een melding kunnen maken als zij een misstand signaleren. Dat betekent voor mij ook dat diegene weet waar hij of zij terecht kan. Hieronder volgt een overzicht van de mogelijkheden. Ik ben van mening dat het niet nodig is om de huidige mogelijkheden uit te breiden. Voor de naleving van wet- en regelgeving in brede zin, spelen de interne *checks and balances* (het interne toezicht) binnen overheden en staatsbedrijven een belangrijke rol. Hierbij valt te denken aan interne audits, de accountantscontrole en de rol van de raad van commissarissen als toezicht houdend orgaan binnen ondernemingen. Specifiek voor aanbestedingen geldt dat overheden (en speciale sector-bedrijven) op basis van artikel 1.10b van de Aanbestedingswet 2012 passende maatregelen dienen te nemen om fraude, bevoordeling, corruptie en belangenconflicten tijdens een aanbestedingsprocedure te voorkomen, te onderkennen en op te lossen. Dit met het doel om vervalsing van de mededinging te vermijden, de transparantie van de procedure te waarborgen en een gelijke behandeling van alle ondernemers te verzekeren.

Een melding maken begint dus in beginsel intern. Indien het nodig blijkt om bij een andere instantie melding te maken, zijn er verschillende opties. Afhankelijk van het geval kan men terecht bij de ACM voor overtredingen van de Mededingingswet. In het geval van (fiscale) fraude en corruptie kunnen de FIOD en het OM een strafrechtelijk onderzoek starten. Het aanklaarten van problemen bij aanbestedingen is niet anders dan andere handelingen in het dagelijks verkeer, waarbij meerdere normen met meerdere toezichts- en handavingsstructuren kunnen gelden.

De doorzendplicht (artikel 2:3 Algemene wet bestuursrecht) voor bestuursorganen zorgt er voor dat meldingen doorgezonden worden naar een ander bestuursorgaan als zij zelf niet bevoegd zijn. De ACM moet bijvoorbeeld een melding waarbij het overtreden van het Wetboek van Strafrecht wordt vermoed, doorsturen naar het Openbaar Ministerie.

Op grond van de Wet Huis voor Klokkeluiders moeten organisaties, zowel overheden als ondernemingen met vijftig of meer werknemers, een klokkenluidersregeling hebben die het mogelijk maakt voor individuele werknemers om meldingen van misstanden te doen. Hierin moet onder andere zijn geregeld wat de melder kan verwachten als hij een melding doet, welke bescherming hij krijgt, hoe hij de melding moet doen en wie verantwoordelijk is voor de behandeling van de melding.

Mensen met vermoedens van misstanden bij aanbesteden door overheden en staatsbedrijven waarbij het maatschappelijk belang in het geding is, kunnen terecht bij het Huis voor Klokkeluiders. Het Huis voor Klokkeluiders is een onafhankelijke instantie. Klokkeluiders kunnen altijd bij het Huis terecht voor kosteloos en vertrouwelijk advies. Klokkeluiders kunnen onder bepaalde voorwaarden het Huis ook vragen om onderzoek te doen. Deze voorwaarden zijn wettelijk vastgelegd. In beginsel moet een vermoeden eerst bij de eigen organisatie worden gemeld, tenzij dat redelijkerwijs niet kan. Daarnaast moet het gaan om een vermoeden van een misstand waarbij het maatschappelijk belang in het geding is. Het Huis voor Klokkeluiders kan onderzoek verrichten als er geen specifieke toezichthouder is die dit kan onderzoeken. Het Huis is overigens geen toezichthouder en heeft niet de bevoegdheid om boetes of andere sancties op te leggen. Wel koppelt het Huis, in het geval dat het onderzoek doet, de resultaten ervan met eventuele aanbevelingen aan de werkgever terug. De werkgever is verplicht om het Huis te informeren over de wijze waarop de aanbevelingen worden opgevolgd. Het Huis informeert jaarlijks ook de Tweede Kamer over de opvolging van gedane aanbevelingen.

Vraag 4

Waar kunnen mensen die klachten en of signalen hebben van misstanden bij aanbesteden door overheden en staatsbedrijven terecht?

Antwoord 4

Zie het antwoord op vraag 2 en 3.

Vraag 5

Indien mensen geen mogelijkheden hebben voor het melden van klachten en of signalen van misstanden bij aanbesteden door overheden en staatsbedrijven, welke mogelijkheden zouden zij volgens u moeten hebben?

Antwoord 5

Er zijn verschillende mogelijkheden om misstanden aan te kaarten, zie het antwoord op vraag 2 en 3.

Vraag 6

Bent u van mening dat de aanbestedingsregels op dit punt zouden moeten worden aangepast en bent u bereid om hiernaar onderzoek te doen?

Antwoord 6

Nee, ik ben van mening dat er voldoende (wettelijke) mogelijkheden zijn om misstanden aan te kaarten. Zie het antwoord op vraag 2 en 3.

Vraag 7

Bent u bereid om de onmogelijkheden voor het melden van klachten en of signalen van misstanden bij aanbesteden door overheden en staatsbedrijven te adresseren bij uw Europese collega's, waar u immers stevig inzet op handhaving?

Antwoord 7

Een van de primaire doelen van de Europese aanbestedingsregelgeving is dat overheidsopdrachten op een transparante wijze in de markt worden gezet om zo misstanden tegen te gaan. De Europese regels bevatten reeds een verplichting om passende maatregelen te nemen om belangenconflicten tijdens aanbestedingsprocedures te voorkomen, te onderkennen en op te lossen. In Nederland is dit geïmplementeerd middels het eerder aangehaalde artikel 1.10b Aanbestedingswet 2012. Zie verder ook de beantwoording van vraag 2 en 3. Er bestaan dus al Europese regels op dit punt. Het heeft dan ook geen toegevoegde waarde om dit in Europa aan te kaarten.

Vraag 8

Kunt u aangeven wat de stand van zaken is van de uitvoering van de motie-Wörsdörfer c. s. over de ongelijke rechtspositie van inschrijvers versus aanbestedende diensten en de wenselijkheid van een vaste rechtbank voor aanbestedingszaken?² Biedt de eerder genoemde motie aanknopingspunten voor de aanpak van het in vraag één genoemde probleem?

Antwoord 8

Er wordt op dit moment onderzoek gedaan naar de rechtsbescherming bij aanbesteden. Dit onderzoek richt zich op de mogelijkheden die er zijn wanneer een ondernemer en aanbestedende dienst een geschil hebben bij aanbesteden en op de vraag of het wenselijk is wijzingen aan te brengen. De resultaten van het onderzoek worden vóór de zomer aan de Tweede Kamer gestuurd.

² Kamerstuk 32 440, nr. 110